

Дискінезія жовчних шляхів	
Спеціальність^[en]	гастроентерологія
Класифікація та зовнішні ресурси	
МКХ-11	DC14.2
МКХ-10	K82.8
DiseasesDB	12297
eMedicine	med/347
MeSH	D001657

Лікування дискінезії жовчовивідних шляхів (ДЖВШ)

Не секрет, що нерегулярне харчування та зловживання гострими, жирними або смаженими стравами часто призводить до появи проблем із травленням. Наслідків може бути багато. Серед них є такі, що загалом мають негативний вплив на весь травний процес. Так, дискінезія жовчовивідних шляхів — це захворювання, що виникає внаслідок часткового, зайвого або несвоєчасного скорочення м'язової оболонки жовчного міхура та сфінктерів жовчовивідних шляхів.

Наслідок патології — збій правильного відтоку жовчі. При цьому утворюється застій жовчі та формуються камені в жовчному міхурі. Цілком закономірно, що зрештою все може перейти у розвиток жовчнокам'яної хвороби та навіть вимагати хірургічного втручання. Тому у разі наявності хворобливих симптомів чи явних проблем із травленням необхідно звернутися за допомогою. Клініка МЕДІКОМ у Києві пропонує найкращі умови для діагностики всієї травної системи, а досвідчені гастроентерологи та лікарі супутніх спеціальностей забезпечать якісне лікування виявлених захворювань.

Класифікація дискінезії жовчовивідних шляхів

З огляду на причини розвитку дискінезії жовчовивідних шляхів буває:

- первинна — спричиняється вегетативно-судинними дисфункціями, збоями нейрогуморальної регуляції на тлі неврозів, ендокринними порушеннями;
- вторинна — провокується патологіями органів травної системи: хронічним гастритом, дуоденітом тощо.

За форматом змін у моторно-тонічній функції виділяють дві форми дискінезії жовчовивідних шляхів:

- **гіпотонічна** — проявляється зниженням скоротливої здатності жовчовивідних шляхів та застоєм жовчі;
- **гіпертонічна** — проявляється спазмуванням м'язів жовчовивідних шляхів, яке також заважає нормальному виділенню жовчі та стає причиною її застою.

Форма дискінезії визначає симптоми цього захворювання, коли неправильна робота м'язів жовчовивідних шляхів спричиняє обмеження надходження жовчі до 12-палої кишки та призводить до розладу процесу травлення. Крім цього, постійний застій жовчі при дискінезії жовчного міхура істотно підвищує ризик розвитку холециститу та жовчнокам'яної хвороби. В основному у хворих на ДЖВШ виявляється гіпотонічна форма.

Етіологія дискінезії жовчовивідних шляхів

ДЖВШ майже вдсятеро частіше розвивається у жінок. Велика схильність помітна у людей віком від 20 до 40 років, які мають астенічну статуру та неповноцінно харчуються. Причини дискінезії жовчовивідних шляхів різноманітні та можуть бути пов'язані з різними захворюваннями.

Дискінезія може спричинятись психосоматичними факторами:

- психоемоційними проблемами: частими стресами, дратівливістю, безсонням, неврозами;
- частою фізичною та розумовою перевтомою;
- нейроциркуляторною дистонією.

ДЖВШ часто провокується різними ендокринними порушеннями:

- недостатньою функцією надниркових залоз;
- цукровим діабетом;

- гіпотиреозом;
- одиночною кістою або полікістозом яєчників;
- тиреотоксикозом;
- ожирінням;
- гормональним дисбалансом на фоні клімаксу.

ДЖВШ часто спричиняється та поєднується з такими хронічними захворюваннями травної системи, як:

- гастрит;
- гастродуоденіт;
- виразкова хвороба;
- панкреатит;
- холецистит;
- жовчокам'яна хвороба тощо.

Іноді дискінезія жовчовивідних шляхів спричиняється іншими тривалими запаленнями в черевній порожнині, наприклад, при хронічному апендициті.

Частими причинами дискінезії стають:

- нерегулярний режим харчування;
- алергія на харчові продукти;
- зловживання гострими, жирними чи смаженими стравами.

У деяких випадках дискінезії жовчовивідних шляхів провокуються різними паразитарними та інфекційними захворюваннями травного тракту:

- глистними інвазіями;
- кишковими інфекціями: бруцельозом, сальмонельозом, дизентерією, холерою тощо;
- вірусним гепатитом А і В.

Іноді дискінезія жовчних шляхів розвивається внаслідок їхніх вроджених аномалій: гіпоплазії жовчних проток, аномалій їхнього розгалуження та злиття, кіст тощо.

Сприяє розвитку ДЖВШ можуть такі додаткові фактори:

- астенична статура;
- малорухливий спосіб життя;
- алергічні патології;
- дисбактеріоз.

Клінічні прояви дискінезії жовчовивідних шляхів

Ознаки ДЖВШ багато в чому визначаються формою захворювання, а також залежать від супутніх патологій та виразності порушень у відтоку жовчі.

Основною скаргою, з якою пацієнти звертаються до лікаря, є біль у правому підребер'ї:

- при гіпотонічній формі — характеризується як ниючий, несильний і тупий, зазвичай наявний постійно, посилюється після їжі та стихає під час нічного сну;
- при гіпертонічній формі — больові відчуття оцінюються як спазмуючі та досить сильні, тривають приблизно пів години, віддають у праву лопатку та руку, часто провокуються прийомом жирної або гострої їжі, стресом або фізичним навантаженням, поза нападом у хворого наявні дискомфортні відчуття та тяжкість у правому підребер'ї.

Під час промацування жовчного міхура часто з'являється біль.

Поява інших симптомів дискінезії жовчовивідних шляхів багато в чому визначається тяжкістю захворювання.

Тошнота та блювання

Ці симптоми завжди спричиняються додатковими факторами. Зазвичай вони з'являються після прийому жирної, смаженої чи гострої їжі. Можуть виникати після надто швидкої їжі. Блювання виникає на піку больового синдрому та супроводжується виділенням мас із неперетравленою їжею та гірким присмаком жовчі.

Гіркий присмак

Цей симптом характерніший для гіпотонічної дискінезії, але може виникати і при гіпертонічній. Гіркота зазвичай відчувається після сну, навантаження чи прийому їжі. Іноді вона відчувається постійно. Нерідко супроводжується появою біло-жовтого нальоту на язичку.

Порушення травлення

При дискінезії жовчовивідних шляхів нормальне надходження жовчі до дванадцятипалої кишки завжди порушене. Цей факт негативно впливає на весь процес травлення.

При гіпотонічній формі жовч виділяється в недостатньому обсязі. У результаті моторика кишечника порушується, погіршується перетравлення жирів і сповільнюється проходження харчових мас травним трактом. Ці порушення провокують метеоризм та часті закрепи.

При гіпертонічній формі об'єм жовчі достатній, але він викидається не лише під час прийому їжі, але й у порожній кишечник. Нерідко це відбувається після болювого нападу. Виділення жовчі призводить до посилення перистальтики кишечника, уповільнення всмоктування води та розвитку діареї.

Зниження ваги

Будь-яка форма дискінезії жовчовивідних шляхів призводить до зниження апетиту, порушень травлення та всмоктування поживних компонентів, особливо жирів. Усі ці зміни при тривалому перебігу захворювання спричиняють поступову та прогресуючу втрату ваги.

Додаткові симптоми

Порушення у виділенні жовчі можуть призводити до виникнення інших симптомів:

- світлого забарвлення калових мас;
- жовтого відтінку слизових оболонок та шкіри;
- збільшення розмірів печінки;
- сухості у роті.

Крім різних проявів, які спричинені порушенням відтоку жовчі, симптоми дискінезії жовчовивідних шляхів часто доповнюються ознаками супутніх патологій. Це можуть бути прояви неврозів, захворювань ШКТ тощо.

Особливості перебігу дискінезії жовчовивідних шляхів під час вагітності

Вагітність може сприяти розвитку або загостренню ДЖВШ, оскільки зміни в організмі жінки на різних термінах гестації підвищують ризик розвитку порушень у роботі жовчовидільної системи.

На ранніх термінах потужна гормональна перебудова призводить до вироблення великих обсягів прогестерону та його підвищений рівень зберігається до

пологів. Цей гормон спричиняє розслаблення багатьох гладких м'язів і може призводити до розслаблення м'язів жовчовивідних шляхів.

Друга причина розвитку ДЖВШ під час гестації з'являється на її пізніх термінах і пов'язана зі збільшенням розмірів матки, яка починає здавлювати жовчовивідні шляхи та заважає нормальному відтоку жовчі. Ці порушення зазвичай виникають у III триместрі та можуть зберігатися спочатку після пологів.

Крім вищеописаних фізіологічних змін, дискінезія під час гестації може провокуватися звичайними причинами. Це можуть бути похибки в дієті, надмірна знервованість, стреси та інші характерні для ДЖВШ фактори.

Розвиток дискінезії на фоні вагітності може не супроводжуватись вираженими симптомами, їх можна усунути за допомогою дієти. У тяжких випадках порушення відтоку жовчі посилює перебіг токсикозу. У результаті вагітної посилюється нудота, частіше виникають напади блювання, погіршується апетит, знижується вага протягом усього I триместру. Цей стан може тривати до 16 тижнів гестації та довше. Нерідко тяжкий токсикоз доводиться лікувати в умовах стаціонару.

Найчастіше ДЖВШ не надає вираженого негативного впливу протягом вагітності та розвитку плода. Однак із появою дискінезії жінці рекомендується обов'язкове лікування з урахуванням терміну гестації. У легких випадках прояви ДЖВШ легко усуваються правильною організацією харчування та дієти. У разі необхідності вагітної призначають безпечні для плода жовчогінні засоби, заспокійливі препарати та вправи ЛФК.

Особливості дискінезії жовчовивідних шляхів у дітей

Необхідність лікування дискінезії жовчовивідних шляхів у дітей виникає досить часто й це захворювання виявляється приблизно у 70–90 % пацієнтів гастроентеролога. Причини його розвитку зазвичай залежить від віку дитини.

У дітей грудного віку ДЖВШ часто стає наслідком вроджених аномалій жовчних шляхів або уражень ЦНС: асфіксії, гіпоксії, пологових травм тощо. У старших дітей підвищується ймовірність розвитку дискінезії під впливом неврозів, вегето-судинних проявів, психоемоційної нестабільності, гіподинамії, неправильного харчування та хронічних патологій ШКТ.

Ускладнення дискінезії жовчовивідних шляхів

Відсутність лікування може спричинити різні ускладнення дискінезії жовчовивідних шляхів:

- Холецистит
- Холангіт
- Біліарний панкреатит
- Жовчнокам'яна хвороба
- Синдром мальабсорбції
- Синдром мальдигестії
- Синдром механічної жовтяниці (аж до печінкової енцефалопатії)

Діагностика дискінезії жовчовивідних шляхів

При появі симптомів ДЖВШ необхідно звернутися до гастроентеролога. Основна мета діагностики дискінезії жовчовивідних шляхів спрямована на визначення її форми та виявлення захворювань, що сприяли розвитку дисфункцій.

Після вивчення скарг та огляду пацієнту призначається низка лабораторних та інструментальних досліджень:

- УЗД органів черевної порожнини;
- езофагогастродуоденоскопія;
- біохімія крові;
- загальний аналіз крові;
- дуоденальне зондування з аналізом дуоденального вмісту;
- аналіз калу на яйця глистів та дисбактеріоз;
- копрограма.

У разі потреби діагностика дискінезії жовчовивідних шляхів доповнюється холецисто- та холангіографією, холесцинтиграфією, МРТ печінки та жовчовивідних шляхів, манометрією сфінктера Одді.

Для визначення причин ДЖВШ пацієнту призначають консультації невролога, психотерапевта, ендокринолога, алерголога та інфекціоніста.

Лікування дискінезії жовчовивідних шляхів

Лікування дискінезії жовчовивідних шляхів завжди комплексне та спрямовується на усунення першопричин та наслідків виявлених порушень. Після призначення курсу лікування основної причини ДЖВШ хворому завжди рекомендується дієта, нормалізація режиму та характеру харчування, прийом препаратів для усунення порушень у роботі жовчовивідної системи.

Дієта при дискінезії жовчовивідних шляхів

Під час загострення більшості пацієнтів призначається дієта № 5. З раціону повністю усувається жирна, смажена, гостра, солонна та кисла їжа, молоко, алкоголь та інші продукти, що спричиняють виражену стимулюючу дію на процеси травлення. При гіперкінетичній формі ДЖВШ усуваються свіжі фрукти та ягоди.

Прийом їжі проводиться невеликими порціями 5–6 разів на день. У перші дні захворювання рекомендується приготування їжі на пару та її додаткове подрібнення. Дотримання дієти № 5 рекомендується протягом декількох місяців після усунення симптомів.

Під час ремісії захворювання дієта може бути не такою строгою, але зловживання смаженими, гострими та жирними стравами все ж таки не допускається. Більшість гастроентерологів рекомендують дотримуватися дієти постійно при будь-яких патологіях жовчовидільної системи.

Медикаментозна терапія

Крім прийому ліків для лікування основного захворювання (заспокійливих, антигістамінних, протипаразитарних та інших засобів) пацієнту рекомендується прийом препаратів для нормалізації роботи жовчовивідних шляхів. Під час їхнього вибору обов'язково враховується як форма ДЖВШ, так і наявність різних протипоказань, наприклад, жовчнокам'яної хвороби.

При гіпотонічній формі пацієнтам рекомендуються холекінетики, які покращують відтік жовчі. За рекомендацією лікаря можуть застосовуватися деякі рецепти народної медицини: відвар плодів шипшини, звіробою, квітів безсмертника, трави материнки, листя кропиви тощо. Стимулювати роботу жовчовиділення можуть екстракти елеутерококу, женьшеню та китайського лимонника.

Для усунення проявів гіперкінетичної ДЖВШ використовуються спазмолітики та холеретики. Основна терапія за рекомендацією лікаря доповнюється прийомом відварів кореня солодки, м'яти, ромашки та плодів фенхелю.

Фізіотерапія та додаткові методи

Покращують результати медикаментозної терапії фізіотерапевтичні процедури та прийом мінеральних вод.

При гіпотонічній формі ДЖВШ також рекомендовано:

- сліпе зондування;
- ЛФК для стимуляції загального тону;
- стимулюючі водні процедури;
- лікарський електрофорез;
- діадинамотерапія;
- імпульсні струми низької частоти;
- ультразвук низької інтенсивності.

При гіпертонічній формі ДЖВШ лікування доповнюється іншими процедурами:

- голковколлюванням;
- електрофорезом;
- діатермією;
- точковим масажем;
- гірудотерапією;
- індуктотермією;
- масажем шийно-комірцевої зони.

У період ремісії всім пацієнтам рекомендується щорічне санаторно-курортне лікування дискінезії жовчовивідних шляхів на бальнеологічних курортах.

Профілактика дискінезії жовчовивідних шляхів

Для попередження розвитку ДЖВШ рекомендується:

- своєчасно виявляти та лікувати утруднюючі відтік жовчі захворювання;
- дотримуватись принципів правильного харчування;
- уникати стресів;
- відмовитись від шкідливих звичок;
- боротися з гіподинамією;
- підтримувати нормальну масу тіла.

Хірургічне лікування

Необхідність проведення операції при ДЖВШ виникає рідко. Хірургічне лікування дискінезії жовчовивідних шляхів призначається при виявленні деяких вроджених аномалій або ускладненому перебігу дискінезії жовчного міхура.